

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop.
Ako je ta dan praznik, pride list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40— K
pol leta . . . 20—
četrt leta . . . 10—
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oglasila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja vrženja od peti-vrste po 40 vin.
Oglasila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebej plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

V četrtek, dne 1. aprila 1920

se vrši

seja upravnega odbora

z začetkom ob 9. uri dopoldne v sobi strokovnega tajništva v „Učiteljski tiskarni“.

DNEVNI RED:

1. Predsednik otvori sejo.
2. Tajnikovo poročilo o delovanju vodstva Zaveze od zadnje seje upravnega odbora, ki se je vršila dne 5. septembra 1919. Poroča tajnik Vil. Rus.
3. Poročilo o zvišanju članarini za l. 1920. Poroča blagajnik Fran. Luznar.
4. Poročilo odseka o načrtu šolskega zakona. Poroča načelnik odseka Pavel Flerš.
5. Razprava o členih 33. al. 4., 88 a) in 89. šolskega zakona z dne 23. julija 1919.
6. Ustanovitev osrednje učiteljske organizacije v kraljevstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev.
7. Določitev kraja in časa letošnjega delegacijskega zborovanja. Dnevni red tega zborovanja v glavnih potezih.
8. Predlogi in nasveti upravnih odbornikov.

Zaradi važnosti in aktualnosti dnevnega reda je neobhodno potrebno, da se vsi člani upravnega odbora se e gotovo udeležijo.

Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani

dne 22. marca 1920.

Blagajnik:
Fr. Luznar.

Predsednik:
L. Jelenc

Tajnik:
Vil. Rus.

FR. LUZNAR:

Po deset kron mesečno!

V št. 10. „Učit. Tovariša“ je stavil tovariš E. Gangl predlog, naj plača vsak Zavezin član 10 K mesečne članarine, da enkrat uredimo našo finančno zadevo. Od teh 10 K dobi Zaveza 9 K, domače društvo 1 K, ali celoletno prva 108 K, drugo 12 K. Zavezino vodstvo je pri zadnji seji dne 14. t. m. odobrilo ta predlog. Tudi je sklenilo, da dobi vsak zakonski par mesto po dva iztisa istega lista, po enega in „Zvonček“, upokojenec, učite-

ljica ženskih ročnih del in vrtnarica mesto „Tovariša“ ali „Popotnika“ tudi „Zvonček“. To velja le za tiste, ki se javijo strokovnemu tajniku v Ljubljani, Učiteljska tiskarna. Za neorganizirane velja „Popotnik“ 30 K letno, „Učit. Tov.“ 40 K z veljavnostjo od 1. aprila, to je do konca marca 7 K 50 v in od takrat do konca leta 30 K, skupaj za l. 1920 37 K 50 vin.

Da razvidi naše članstvo v kakšnem finančnem stanju je danes Zaveza, objavljani proračun za l. 1920.

„Učiteljski tovariš“:

tisk s prilogo 52 številk

à 1818 K	94.536
poština	2.400
uredništvo	1.500
upravništvo, ekspedit	1.800
naslovi, ovitki etc.	2.000

102.236

„Popotnik“:

tisk, dvojnih 6 št. à 6872	41.232
poština	300
uredništvo	800
upravništvo in ekspedit	1.080
naslovi, ovitki etc.	1.200

44.612

Tiskovine, okrožnice etc.

Sotrudniki	3.000
Vodstvo	3.000
Strokovno tajništvo	2.400
Seje vodstva in uprav. odbora	8.000
Poština	400
Zvonček za zakonske pare	2.200
Članarina „Samopomoči“	5.040

175.885

Dohodki:

2100 članov à 108	226.800 K
-------------------	-----------

Ako primerjamo dohodke s troški je prebitka 50.912 K. Tako bi bilo na papirju, kako v resnici, je drugo vprašanje. Ravno te dni se je zvišala tiskarjem plača za 30 %, za 10 % se vrše še pogajanja. Čez kakih 10 dni predloži tiskarna zopet nove poviške.

Od morebitnega prebitka bo treba odstopiti nekaj Zvončku. List bo imel letos precejšen primanjkljaj, vendar ostane naročnina stara 20 K, ker se vodstvo ni moglo odločiti, da bi jo zvišalo, kajti marsikak reven malček bi odpadel, ki že zdaj komaj zmaguje staro naročnino.

Vodstvo Zaveze je bilo tedaj primorano, da dvigne občutneje članarino. Ali naj na vsaka dva meseca popravljamo? Koliko pa zaleže danes 120 K? Niti toliko, kot pred vojno 12 K. Če ima novinec takoj začetkom 1200 K mesečnih dohodkov, potem bo zmogel tudi tistih 10 K za svojo organizacijo. Učiteljsko iz zasedenega ozemlja plačuje po današnjem kurzu 480 K letne članarine

ter prejema le „Učiteljski List“, ki je veliko manjši od „Učit. Tovariša“, in ničesar družega. Kar nič se ne pomišljamo ter radevolje odštejmo ta v primeri majhen povišek!

Se eno prošnjo imam. Neredno plačevanje povzroča društvenim blagajnikom kakor Zavezinemu veliko dela in sitnosti. Večina društvnikov bi lahko poravnala celoletno članarino takoj začetkom leta. Če se med letom preseli, ne bodo ga blagajniki preganjali in lovili pri novih društvih, kar se je ravno letos v prav velikih slučajih pripetilo. Plačaj članarino pri prvem društvu, katero te je prijavilo Zavezi in potem mirna Bosna! Če pa odide kdo drugam, ne da bi poravnal vso članarino, blagajniki, sporočite to takoj novemu društvu! Društva olajšajte članom plačevanje članarine! Pristopite k čekovnemu prometu — poučilo dobite pri vsakem poštenem uradu — in pošljite položnice svojim članom takoj začetkom leta. Radovljiško učit. društvo je sklenilo, da naj pobira na večrazrednicah en član članarino ter jo potem odraja društvu blagajniku. Tako je prav! Razbremenite posamezne člane in vsi na delo za našo skupno organizacijo!

DRAGO HUDE:

Kapital uma.

Na Angleškem in Francoskem se širi razredna borba v znamenju sindikata. Ker nikakor ne puščajo eden drugemu prvenstva, išče vsak sebi enake in slične. In dospelo je tako daleč, da so se vsi sindikati združili v dve grupi: na eni strani kapitalisti, na drugi pa sindikat ročnih delavcev. Torej dva ekstrema, dva staleža, ki imata sličnega samo to, da hočeta oba v svetu uvesti svojo diktaturo. Vladati hočeta brez slobode. Eden in drugi bi škodila ljudstvu, ali škodil bi tudi že samo obstoj teh dveh sindikatov.

Čutila se je torej potreba po ustanovitvi novega sindikata, ki bi zbliževal prejšnja dva ter blažil njune skrajnosti ter uglašal njune ostrine. In našel se je

LISTEK

MAKSO PIRNAT:

Odličnemu sotrudniku v spomin.*)

„Sicer je istina, da bi brez „Jezičnika“ ne bilo „Tovariša“ in nasproti brez „Tovariša“ bi tudi ne bilo „Jezičnika“

Jož. Marn („Knjiga Slovenska v XIX. veku“, 1891. A.)

Ko sem prihajal v nižji gimnaziji na počitnice domov v Moravsko dolino, sem prebiral liste „Dolenjske novice“, „Einspielerjev“, „Mir“ in „Učiteljski Tovariš“. Na prva dva je bil naročen pokojni moj oče, „Tovariša“ pa mi je posojal tedanji učitelj na zasilni šoli na Vrhopolju Štefan Birk, ki je pozneje učiteljeval v Sent Jakobu pri Savi.

S posebnim veseljem sem prebiral v „Tovarišu“ članke, ki jih je pisal o naših pisateljih in pesnikih moj katehet — Jožef Marn.

* Za jubilejno številko došlo prepoznat

Op. ured.

Na Marna imam najlepše spomine. Tako neprisiljeno po domače nam je razlagal verouk, zlasti zanimivo nam je popisoval zgodbe iz starega in novega zakona. Bil je sovražnik hinavščine in hlinjenja; ostudnega vohunstva, ki so ga upeljali na naše šole nekateri kateheti, ni poznal. V mojih letih je poučeval Marn le verouk, preje pa je redno predaval slovenščino v višjih razredih. A tudi kot veroučitelj se je posebno zanimal za tiste učence, ki so bili vnetji za slovenščino, in jim je ob koncu leta poklanjal za spomin primerne knjige, v prvi vrsti svoj „Jezičnik“, ki je vsako leto prinašal ponatise njegovih slovstveno-zgodovinskih životo-pisov iz „Tovariša“.

Leta 1862. je začel Marn redno sodelovati pri „Tovarišu“. Pod naslovom „Jezičnik“ je v obliki dvogovorov med učiteljem in učencem razpravljal v prvih letnikih o raznih slovniških vprašanjih, pozneje pa je v teh člankih obravnaval življenje, zlasti pa dela naših pisateljev in pesnikov od početka naše književnosti, od Primoža Trubarja, pa iz najnovejše dobe.

Res je, da se zdijo Marnovi životo-pisi na prvi pogled nekam suhoparni. A razumni preiskovalec naše slovstvene zgodovine dobro ve ceniti veliko vred-

nost dragocenega gradiva, ki ga je Marn s čudovito pridnostjo nabral v tridesetih letnikih svojega „Jezičnika“.

Marnovi spisi se odlikujejo po nenavadni natančnosti. Na Marnove podatke se lahko zaneseš kakor na zlato vago.

Kar pa daje njegovim spisom poseben pomen, to so krajši ali daljši zgledi, ki jih Marn doslovno navaja iz posameznih del obravnavanih književnikov. Navadno izbira Marn take odlomke, iz katerih bralec najlažje spozna pisavo in duha dotičnega pisatelja ali pesnika.

Kdor hoče spoznati dela naših književnikov iz protestantske in katoliške dobe, zlasti pa kdor se hoče seznaniti s sotrudniki prvih naših listov, kakor so bili: Bleiweisove „Novice“, „Učiteljski Tovariš“, Jeranova „Zgodnja Danica“, Janežičev „Slovenski Glasnik“, ta naj poseže po Marnovem „Jezičniku“.

Marn je kot duhovnik v prvi vrsti in najrajši opisoval književnike duhovskega stanu. O protestantskih pisateljih govori nekam pristranski; škof Slomšek je v svojih slovstvih životo-pisih odkrito in brez ovinkov priznal velike in nepobitne zasluge protestantskih pisateljev, na čelu jim Primoža Trubarja, ki so položili temelj naši književnosti in uvedli slovensko besedo v knjige. Po pravici so Marnu

zamerili, da je med drugim preveč povdarjal človeške slabosti našega Prešerna. No, storil je to v mlajših letih in je pozneje omilil sodbo svojo.

Pa saj ga na svetu ni dela brez pomanjkljivosti, in tako tudi Marnovi spisi niso brez hibe.

„Učiteljskemu Tovarišu“ je ostal zvest do svoje smrti. Ko je čutil, da mu polemajajo moči, je v letniku 1892. naštel še svoja dela in XXX. snopič svojega „Jezičnika“ zaključil z boleznimi vzklikom: „Zal mi je, da moram skleniti.“ Začetkom l. 1893. je umrl zaslužni mož.

Marnovi članki so pripomogli, da je „Tovariš“ užival tem večji ugled. Njegovi spisi so zlasti med učiteljskim širili znanje o naši književnosti in budili zanimanje za tiste naše moke, ki so zaslužno delovali na slovenskem slovstvenem polju in dramili in izobraževali svoje rojake v vezani in nevezani besedi.

Zato je ime profesorja Jožefa Marna neločljivo združeno z začetkom in razvojem „Učiteljskega Tovariša“.

Statistika Medjimurja in Prekmurja.

Medjimurje se razprostira med Muro in Dravo od stare avstrijske in ogrske

tak sindikat, ki je ravno tako važen kot prva dva, ako še ne bolj. To je sindikat duševnih (umnih) delavcev.

Umni delavci so državni okostje, ki vzdržujejo cel državni sistem in celo njeno uredbo: Oni so pljuča, skozi katera diha država in ljudstvo, oni so sredstvo, po katerem občujeta država in masa. Ne moremo si niti predstavljati države brez takih delavcev. Duševni delavci so oni, ki delajo že po značajni svoje službe brez egoizma le za obči interes vseh in so glavni propagatorji socialne pravice.

Duševni delavci hočejo biti po svojem položaju pravični, vsled tega so tudi proti vsakomur, ki hoče teptati slobodo. Umni delavci so torej proti kapitalizmu, pa tudi proti sindikatu ročnih delavcev. Na Angleškem so se zato združili že vsi stanovi umnih delavcev ter so ustvarili svoj sindikat, ki velja za jeziček in ravnovesje med ekstremi.

Ta pojav in moment na Angleški je tudi za nas zelo važen. Mi učitelji smo še pred vsem duševni delavci, ker iz brazijemo in vodimo narod. Mi smo, ki neposredno dajemo narodu prave misli razvoja in ideje.

Umni delavci, neorganizirani v skupen sindikat, smo bili vedno izkoriščeni bodisi od države ali kapitalizma, ali pa tudi od delavskih sindikatov. Prepričimo to eksploatacijo, združimo se v sindikat umnih delavcev, da preprečimo gorje domovini: izkoriščanje mas in nas Francozi so nazvali tak sindikat **kapital uma**.

Le po kapitalu uma moremo doseči tisto socialno stališče in uvaževanje, ki nam pripada. Zagledali nas bodo in upoštevali, a mi bomo našli svojo pravico.

A. M.:

Društvo meščanskošolskega učiteljstva — znak našega provincializma.

Dne 20. t. m. sem se udeležil sestanka meščanskošolskega učiteljstva v Ljubljani, ki mi je pokazal sledeče:

1. Ideja posebnega društva meščanskošolskega učiteljstva ni aktualna;
2. društvo meščanskošolskega učiteljstva utegne celotni učiteljski organizaciji več škodovati, nego koristiti;
3. svoje zahteve lažje udeležimo v dosedanjih organizacijah, kakor sami zase, če se organizacije ne zavzamejo za nas do ustanovitve UJU.

K prvi točki: Se-li meščanska šola ali višja osnovna, strokovno osnovna ali kakor jo že imenujemo, **res tako ločijo od ostalega šolstva**, da ne more njeno učiteljstvo v okvirju dosedanjih organizacij doseči svojih pravic? Dvomim. Saj nam še njeno ime dela preglavice, saj je to čisto nov organizem, ker tega vendar ne bomo trdili, da ustvarjamo zdaj le kopijo bivših avstrijskih zavodov. To je dete, ki ga bomo šele vzgojili in naj se to razvije kakor hoče — **ostane vedno le osnovna ljudska šola in to njena višja stopnja. Zato je pa naše mesto le v skupni organizaciji z ostalim ljudskošolskim učiteljstvom**. Nikar pa ne ustvarjamo kast! Je pač v nas zli duh, da se prepričamo in občutimo je bil že razloček med deželanom in meščanom, med državnim in drugim učiteljstvom in le samozatajevanju idealistov se je posrečilo v dobi sužnosti zabrisati v javnosti te difference,

ki so jih ustvarjale politične razmere in nepojmovanje demokratizma. Nikar ne mislite, da hočem to vlačiti v javnost, da bi netil vnovič preprič. Konstatiram samo dejstva z željo, naj duh demokracije zbliža učiteljstvo raznih kategorij, ne pa da ga ločuje in razdvaja.

K drugi točki: Kam naj se nasloni posebno društvo meščanskošolskega učiteljstva, dokler ni UJU? Ideja je preuranjena. Zaveza v likvidaciji, UJU še v megleni bodočnosti — Slomškova zveza še tu — med obema taboroma obžalovanja vredna napetost in nasprotstvo ob spominih na preteklost. Kaj naj počne še posebno društvo meščanskošolskega učiteljstva?

K tretji točki: Ideal naš bi moral biti organizacija vseh intelektualcev, saj celotnega učiteljstva vseh šol brez ozira na naslove, ki še tako imponirajo mnogim. V skupni organizaciji snujmo šele odseke po potrebi, toda za enkrat najprej **skupnost**, potem šele **diferenciacija**. Radi naših gmotnih zahtev za trud, ki smo ga imeli z usposabljanjem za naš sedanji stan, zaradi organizacije šolstva, ki se šele poraja, takoj novo društvo ustanavljati ni oportuno, ni drugega kot ustvarjanje in morebiti le večanje razdora, ki izzveneva že marsikje v neprijetne diskorde medsebojnega sumničja.

Le nikar ne hitimo pred duhom časa kakor tudi ne capljamo za njim! Na sestanku nisem glasoval za društvo — nisem glasoval proti, ker sem le opazoval in razmišljal o predmetu. Toda te besede sem napisal, ker mi jih narekuje skrb za blagor celokupnosti, ker imam vtis, da je zvržen prometnih težko **vzrok pičli udeležbi**, ki niti iz Ljubljane ni bila popolna, izpoznanje, da **spadamo k ostalemu ljudskošolskemu učiteljstvu**, s katerim smo preživeli dozdej grdihi pa tudi lepih dni.

HREN:

Ključke.

Danes sem listal po knjigi našega stanu. Odprl se mi je črn list in na njem zablistel napis: »Ključke«.

Zardel sem sramu in se spomnil križeve poti, ki sem jo napravil pred petnajstimi leti po nasvetu pokojnega tovariša Slanca do nekega člana slav. okr. šol. sveta. Silno težko sem se odločil za tako pot jaz, mlad in neizkušen učitelj. Kar v glavo mi ni hotelo, da bi moledeval za bomo službico tem potom, ko sem vendar imel zavest, da sem se pošteno trudil izpolniti svojo dolžnost v šoli in da ni nobena milost, če dobim dotično službo, ampak samo stvar pravičnosti. Ponos mi je branil, a moral sem se ukloniti. Saj mi je svetoval starejši tovariš, ki je imel dovolj izkušenj ter je bil sam član dotičnega okr. šol. sveta. Torej.

Kako mi je bilo v duši in kaj sem čutil v čakalnici pred sprejemom, tega ne bom opisoval. Samo toliko povem, da vse to niso bile vice, ampak že pekel.

Končno sem bil sprejet. Majhen odvetnik me je premeril od nog do glave, predrl me z očmi ter osorno odvrnil na moje preprozično prošnjo, češ, da ga nič ne briga in prav ničesar ne obljubi. Saj boče videl kvalifikacijo.

Zaprle sem za seboj vrata in bi se bil najrajši pogreznil v zemljo. V duši se mi je porodil sklep in na tistem sem se zaklel sam pri sebi, da je bila to moja prva in zadnja pot take vrste. Obiskal nisem takrat nobenega drugih udov okr. šolske-

ga sveta in pozneje tudi ne. Storičenega sklepa sem se držal in se ga tudi hočem držati. Dotičnemu odvetniku na sem še danes hvaležen, da me je tako temeljito ozdravil za vedno.

To je moja resnična zgodba. In koliko je podobnih zgodb iz polpretekle dobe! Bile so razmere in sistem, da smo pritiskali ključke in krivili hrbte pred raznimi okrajnimi glavarji, drugimi udi okrajnih in deželnih šol. svetov. Naj spominim le na ime Kaltenegger, da drugih ne imenujem. In celo pred zastopnike krajskih šolskih svetov smo morali čisto stopati. V šoli med deco smo bili gospodje, zunaj pa ponižni in klanjači za sluge raznih mogotcev, ki so imeli več ali manj našo usodo in usodo naših družin v rokah. Ozirati se je bilo treba na politično mišljenje posameznikov in prikrivati že leta preje svoje prepričanje po njihovem, ako je kdo mislil na kako mesto. Sami so hoteli imeti lakaje in hlapce. Zahtevali pa so od nas, da vzgajamo — značaje.

Pa čemu se mudim pri teh žalostnih spominih! Saj dandanes je doba demokratizma. Svobodni smo v svobodni državi. Vzgačati hočemo svobodne in ponesne državljane — ne klečepalcev. Zato ne pritiskamo ključ in ne krivimo hrbtov pred nikomur. V šolskih korporacijah sedijo naši ljudje, ki upoštevajo naše razmere in hočejo biti pravični na vse strani. Služba je dovolj, da celo preveč. Čemu bi torej klečepalili. Čemu pritiskali ključke? Imamo nadzornike, svoje tovariše, ki poznajo trpljenje našega stanu iz lastne skušnje. Protektorjev ni in tudi ni protežancev. Vrh vsega imamo še svoje stanovske organizacije, ki pazijo, da se ne goji posameznim članom krivica. Doba pritiskanja ključ in klečepalstva je minula za vselej!

Ali je pa res minula? — Sestre in bratje! Zdi se mi, da smo isto grdo spako prenesli iz stare, gnile države v novo. Kakor čujem, se ključke pri šol. zastopih in zastopnikih prav lepo svetijo kljub pomankanju čistilnih maž in raznih praškov prav tako, kakor prej. Hodniki in čakalnice so kljub novi dobi in novim razmeram polni ne samo ob dnevih, ki so določeni za osebne razgovore. Da, trdi se, da je nekaterim gospodom pri šol. oblastih celo všeč, da se to godi. Pravijo, da se potem protekcije doseže marsikaj. Mero dajne so neki celo protektorice, ki nimajo nikake pedagoške naobrazbe in nobenega stika s šolstvom. Saj, ako skuha možu, ki opravlja kako važnejše mesto v šol. upravi, kosilo, to vendar še ni nikak stik s šolo.

Torej tu je ostalo še precej pri starem. Razlika je menda samo ta, da so preje vršila taka pota precej težko, ker smo vedeli, da je bila doba birokratizma, in so sedeli na tistih stolčkih nam tuji gospodje po duhu in jeziku. Sedaj pa sedijo ondi naši gospodje in ker je doba demokratizma, napravimo tako pot lažje in nastopamo prostje. Sami sebe potolažimo, da ne prosimo, ampak zahtevamo. Dejstvo je pa končno isto, samo izraz je drugi.

Res je, da je bila doba prevrata in so se vršila menjavanja hitro in veliko. V mirni dobi gotovo ni bilo toliko menjav v desetih letih, kakor sedaj v enem letu. Verjamem rad, da je bila včasih taka pot neobhodno potrebna. To velja zlasti za preteklo leto, ko so prihajali bezunci. A gotovo je, da je bilo — ali bi vsaj moralo biti — pritiskanje ključ v '90 od 100 slučajev nepotrebno. Stalo je pa dotičnike mnogo truda in denarja zastopnikov

so tam v manjšini, akoravno se razprostrajo tam vinogradi, ki so po večini last Medimurcev.

Prekmurje. To se razteza severno od Mure do reke Krke in bivše avstro-ogrske meje (vzhodne Štajerske). Tu je v okrožju mesta Lendave (Also Lendva) po madjarski statistiki 21.650 Slovencev in 145 Hrvatov, tako, da so Slovenci v večini občin pod potokom Lendavo v absolutni večini. V okrožju Murska Sobota (Muraszombat) je 41.400 Slovencev ter so v vseh občinah, izvzemši 9, Slovenci v absolutni večini. Madjarov je v tem okrožju 5235 in 1942 Nemcev. — Severno od Krke, v okrožju Szent Gothard je 9709 Slovencev in sicer v občinah Apatistvanfalva, Büdfalva, Felsőszőlők, Kerkafő, Kisdolány, Magasfok, Marokét, Nagydolány, Órfalu, Permise, Rabatfalva, Mitkaháza, Sal, Szakonyfalva, Szentmátyás, Ujbalazsfalva. Tu so Slovenci v tako absolutni večini, da Madjarov skoraj ni. Po madjarski službeni statistiki pa je v Prekmurju 72.895 Slovencev in Hrvatov. Razume se, da se moramo tudi tu ozirati na samovoljnost Madjarov pri sestavljanju statistike. Poznavalec Prekmurja je dognal, da stanuje v Prekmurju skupno okrog 85.000 Slovencev.

v raznih korporacijah pa mnogo dragocenejšega časa.

Sedaj se je pa kaos že dokaj uravnaval in upamo, da se bode izhajalo in doseglo prav isto brez takih poniževalnih in ponižujočih formalitet. Zadnji čas je, da gine za vselej iz našega stanu ta sramotna madež, ki se mu pravi: pritiskanje ključ, protektorji in protežiranci. Kvalifikacija bodi javna in pravični morajo biti tudi gospodje pri raznih zelenih mizah. Ako pa nečelo oblasti odpraviti te grde in sramotne razvade, odpravimo jo sami.

Iztrgajmo enkrat za vselej ta črn list iz knjige našega stanu!

Nov korak na prosvetnem polju pri Čehih.

Narodna zbornica v Pragi je sprejela zakon o gospodarskih ljudskih šolah, ki je stopil te dni v veljavo. Ta nova oblika šole naj izpolnjuje dvojno nalogo. Potem, ko je kmetijski sin ali dekle zadostilo splošni šolski dolžnosti, naj bi te šole poglobile njegovo splošno izobrazbo, ki jo je pridobil na navadni ljudski šoli. Na drugi strani naj gospodarske ljudske šole pripravljajo kmetisko mladino na poznejše praktično življenje s tem, da dopolnjujejo njih znanje z najvažnejšimi nauki iz praktičnega gospodarstva, da okrepijo željo po višji gospodarski izobrazbi in pripravljajo za obisk nižjih kmetijskih šol.

Pouk je dvoleten, traja celo šolsko leto in je po zimi bolj teoretičen, po leti pa praktičen, na polju, v gozdu, pri sadju itd. Kjer se bo pokazala potreba, se bo razširila šola za en letnik, v katerem se bo gojila predvsem ona stroka, ki prevladuje v dotičnem kraju. Učni predmeti so: učni jezik (češčina), računstvo, osnovni nauki iz prirodoslovstva in narodnega gospodarstva, v kolikor se tičejo kmetijskih pridelkov, državnozanstvo, zadržništvo in zavarovanje, nauk o zdravju in telesni vzgoji. Dekleta se bodo v šoli učila gospodinjstva in vzgojeslovja. Pouk naj dopolnjuje knjižnica, čitalnica, razgovori, izleti in predvsem praktične vaje. — Gospodarska ljudska šola se ustanovi tam, kjer si tega želi občina ali močne krajeve kmetijske organizacije. O tem odločuje kmetijsko ministrstvo, ki obenem imenuje učitelje. Poučevati morejo učitelji ljudskih in meščanskih šol; gospodarske predmete morejo pa poučevati samo učitelji s strokovno kmetijsko izobrazbo. Pouk je za učence brezplačen. Šolo obiskovati je pa dolžna v okrožju dotične šole vsa mladina nad 14. letom, če ne obiskuje kake druge gospodarske ali srednje šole, ali če se ne posveti kakemu drugemu — ne kmetickemu — poklicu. Stroške za vzdrževanje šole, plače in nagrade učnemu osebju nosijo krajevni činitelji (občine itd.). V revnejših krajih bo po možnosti prispevalo k stroškom kmetijsko ministrstvo. Za praktične vaje poleti mora imeti šola kos zemljišča in potreben inventar. Šola stoji pod upravo in nadzorstvom krajevnega šolskega odbora, ki sestoji iz zastopnikov vlade, šolske občine, ravnatelja, učiteljstva in onih činiteljev (društev, zadrž itd.), ki se zavežejo, da plačajo letno vsaj 100 K za šolo.

Slovenske ljudske šole v Gorici.

Kakor doznajemo, je na znani ukaz ministrskega predsednika Nittija z dne 4. februarja sklenil mestni šolski svet gorški, da naj se otvorita prvi in drugi razred slovenskih paralel na eni italijanski ljudski šoli, počenši s tretjim razredom pa naj slovenski otroci vstopijo v dotični razred italijanske ljudske šole. Baje je temu sklepu pritril tudi generalni civilni komisar v Trstu. Pa tudi z otvoritvijo prvega in drugega razreda danes, ko je preteklo že en mesec dni od telegrafičnega ukaza ministrskega predsednika, še vedno ni nič. Tako reševanje našega perečega ljudskošolskega vprašanja mora vzbujati pri vsakem pošteno mislečem človeku brez razlike narodnosti ogorčenje. Gotovo pa morajo proti takemu zavlačevanju in potlačevanju energično protestirati globoko užaljeni slovenski starši, katerih otrokom se od premirja sem, že sedemnajsti mesec, odreka v gorškem mestu najelementarnejši šolski pouk. Po načrtu mestnega šolskega sveta bi bila slovenska mladina v gorškem mestu žrtve odkritega nasilnega raznarodovanja, toliko bolj, ker naj bi bil pouk slovenskega jezika od tretjega razreda naprej omejen le na par tedenskih ur, a še to le neobvezno. Proti temu sklepu mestnega šolskega sveta je bil v imenu slovenskih staršev odposlan na ministrskega predsednika kakor tudi na generalnega civilnega komisarja v Trstu br-

meje do iztoka Mure v Dravo. Površina meri 783 kvadratnih kilometrov. Upravno je razdeljeno Medimurje v dvoje okrožij (kotar) in sicer Čakovec in Prelog. — Čakovski kotar ima 123 krajev (71 davčnih občin) in ima po zadnjem ogrskem ljudskem štetju skupno 46.471 prebivalcev; od teh je 41.182 Hrvatov. Kotar Prelog ima 35 krajev (32 davčnih občin) z 43.916 prebivalci, od katerih je 41.647 Hrvatov. V obeh okrožjih je izmed skupnih 90.387 duš 7712 Madžarov, 355 Rumunccev. Pod Medimurje šteje se tudi občina Legrad ob iztoku Mure v Dravo, ki šteje 2896 prebivalcev, od katerih je 1903 Hrvatov. Celokupno Medimurje ima torej po madjarski službeni statistiki 93.283 prebivalcev brez vojaštva, ki je bilo ob času štetja tam nastanjeno. — Po cerkveni statistiki je v Medimurju 22 župnij z 99.762 prebivalci, od katerih je 98.130 katolikov, ostali so židi in nekaj protestantov. Omeniti moramo, da je statistika glede jezikovnega vprašanja popolnoma madjarsko-samovoljna, ker je pri popisu vršilo vpisovanje materinskega jezika na vprašanje, kateri jezik dotičnik najraje govori. Tako se je popisalo veliko številno prebivalcev za Madžare, akoravno so ponajveč razumeli komaj par madjarskih besed; večina šoloobiskujočih otrok

je bila vpisana madjarsko. — Po neslužbeni statistiki pa je bilo v Medimurju 96.827 Hrvatov, Slovencev in Srbov ter 2936 Madžarov in Nemcev, po večini uradnikov, učiteljev, poštinih in željezniških uslužbenecv. Prištetu so tudi vsi židi, katerih je bilo okrog 1400. Samovoljnost madjarskih popisovalcev je razvidna iz primera: za Prelog izkazuje 713 Madžarov, v resnici jih je pa bilo le 179; v Turčiču so izkazali 42 Madžarov, bilo jih je pa le 17, v Dolnji Dubravi so jih našli 318, v resnici pa jih je bilo le 96, v Macincih 33, resnično je 13 in tako po mnogih drugih krajih. Čeravno so tako samovoljno „fabricirali“ Madžare, vendar isti v nobeni občini niso imeli relativne večine; v celim Medimurju ni nobenega madjarskega kmečkega posestnika. V ozki zvezi z Medimurci živijo tudi prebivalci na severozatoku Mure med cesto Letina (Letenye) — Kaniža (Nagy Kanizsa) — in predorom, ki deli cesto in vodi v Dravo. V letinskem okrožju se nahajajo sela Murarátka, Petrivente, Semjénháza, Totszentmárton in Totszerdahely s skupno 4004 Hrvati. V okrožju Kaniže so sela: Bajcsa, Fitjeház, Murakeresztur in Szepetnik s skupno 2559 Hrvati. Hrvati in Slovenci žive tudi severozapadno od Letine v večih krajih, vendar